

Kejsertidigt sommarnöje atomålderns turistoas

Hamn och industristaden Kotka kan erbjuda turisterna någonting fullkomligt unikt: ett stycke bevarad kejsertidigt hemmiljö i ett likaså bevarat forslandskap, som väckte internationell uppmärksamhet redan för över hundra år sedan. Langinkoski kejsertidiga

fiskestuga vid en gren av Kymmene älv byggdes för Alexander III, kejsare av Ryssland och storfurste av Finland, och hans gemål, kejsarinnan Maria Feodorovna, född prinsessan Dagmar av Danmark.

LAXEN LOCKADE, NATUREN FÅNGSLADE

Sommaren 1880, året innan Alexander besteg tronen, besökte han som tsarevitj Langinkoski fors för att följa med laxfisket där. Han blev samtidigt intagen av platsens naturskönhet och lovade återkomma. Vid ett senare besök uttryckte han en önskan om att få en fiskestuga vid forsen.

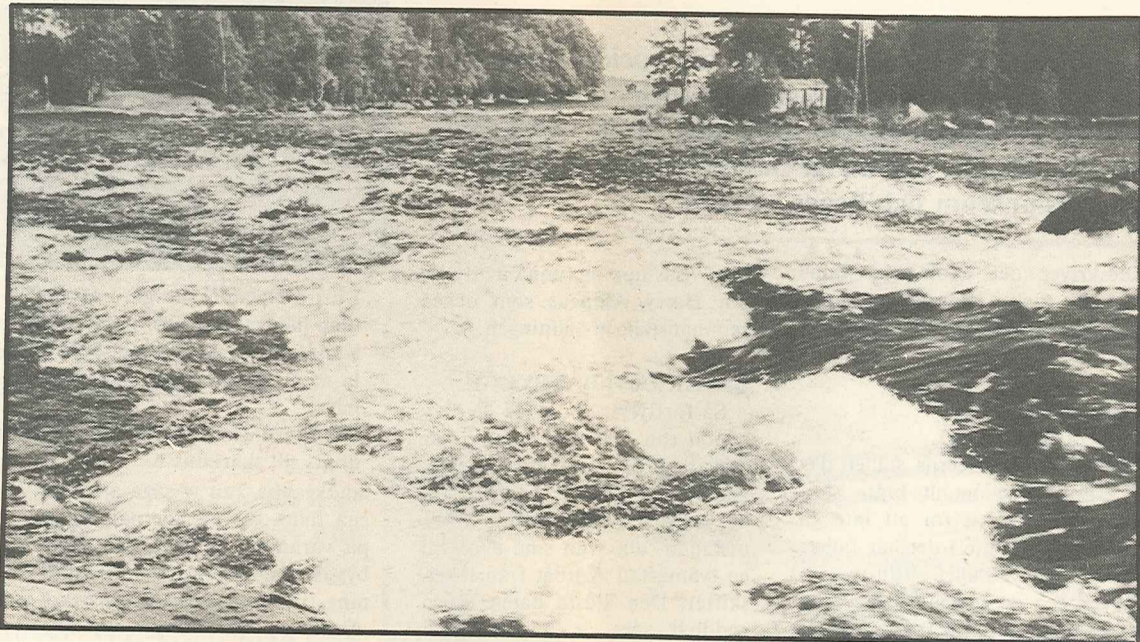
Storfurstendömet Finlands senat skötte om att planen blev verklighet. Tre kända arkitekter, Magnus Scherfbeck, Sebastian Gripenberg och Jac. Ahrenberg fick i uppdrag att rita »stugan», som blev ett ståtligt stockhus i två våningar med en rymlig öppen veranda mot forsen.

Redan under byggnadstiden besökte kejsaren och hans familj Langinkoski för att följa med, hur arbetet fortskred. De kejsertidiga gästernas radikalt enkla vanor väckte en viss uppmärksamhet. Kejsaren själv ägnade sig åt vedhuggning och kejsarinnan, som var kunnig i — och intresserad av — matlagning, bjöd familjen på laxsoppa, som hon egenhändigt tillrett. Däremot var hon inte intresserad av att diska.

INVIGNING MED KANONSALUT

I augusti 1889 invigdes fiskestugan. Då kejsaren steg in i huset, sköt man salut med trettio kanonskott. Bland gästerna vid invigningen fanns drottningen av Grekland och hertiginnan av Edinburgh. Värdepåret var besläktat med flera europeiska kungahus, så kallades t.ex. kejsarinnan Dagmars far, kung Christian IX av Danmark, »hela Europas svärfar».

Den kejsertidiga invigningsfesten skapade ett problem för societetsfruarna i Kotka. De kunde inte enas om vems dotter som skulle få det ärofulla uppdraget att överlämna en blombukett till kej-

Langinkoski fors.

sarinnan. Resultatet blev då att en pojke, tioårige Johnny Cadenius, skötte den saken. Som fullvuxen överflyttade Cadenius till Helsingfors och tillbringade sina sista år som hyresgäst på Villa Ekudden. Huset ägdes av dr Amos Andersson, som sedan överlät det till veckoslutsbostad för republikens president.

När kejsarvillan på Langinkoski inreddes, synes man ha gynnat inhemsk tillverkning. Möblemanget i husets vardagsrum gjordes av ett lokalt snickeri, textillerna av Tampella, köksspisens av Högfors bruk, kejsarens yxa av Billnäs, porslinet av den då rätt nya fabriken Arabia (grundad av Rörstrand i Sverige) och kristallglaset av Karhula glasbruk.

POPULÄRA GÄSTER

Som kejsare har Alexander III inte fått något särdeles positivt eftermäle. Han var inte intresserad av att utöva makt, men han skötte sitt regentskap med stor plikt känsla. Aggressiva planer hade han inte, han gick in för en

fredsbevarande linje. Under hans regeringstid, 1881—94, förde Ryssland inga krig. Om Alexander III hade fått välja sin roll i livet, hade han antagligen valt rollen som familjefar.

Text & foto: Ragnar Backström

På Langinkoski var kejsarparet orhört populärt. Det hörde till programmet att sångköror och musikkörer kom med ångbåt från Helsingfors och Viborg för att hylla kejsarfamiljen. Stor andel i populariteten hade kejsarinnan Dagmar med sitt skandinaviska påbrå. Hon blev föremål för hyllningsdikter, såsom denna av G. Lagus:

Från vågorna vid Öresund, från Seelands gröna stränder en furstedotter kom en dag till våra fjärran länder. Hon kom så ung, hon kom så rik med kärlek uti hägen, med själ så öppen, fri och ren som klara himlabågen.

Hon är ett nordens barn som vi, de samma stjärnors lågor, vi lärde älska ju engång och samma fjärdars vågor, densamma vår, som blommorna vid Dagmars vagga väckt, till Finlands fjärran gömda skär sitt milda valde sträckt.

Alexander och Dagmar förefaller ha varit uppriktigt fästa vid sitt sommarställe i den finländska skärgården. Tyvärr blev Alexanders tid på Langinkoski kort, han avled år 1894 vid endast 49 års ålder. Hans efterföljare Nikolaj II, Rysslands siste kejsare, brydde sig inte om stället. Han besökte det endast en gång, den 5 september 1906, och dröjde endast ett par timmar. En av ställets dyrgripar i våra dagar är gästboken med de kejsertidiga namnteckningar: Nikolaj II, kejsarinnan Alexandra, storfurstinnorna Olga, Tatjana, Maria och Anastasia. Den sistnämnda var då fem år gammal.

LANGINKOSKIS RENÄSSANS

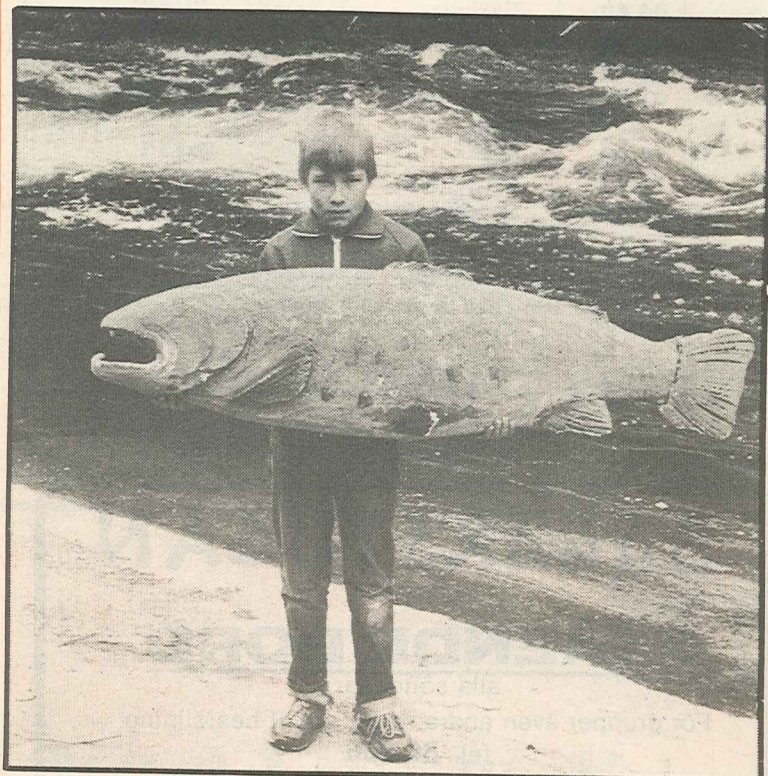
I våra dagar är Langinkoski kejsertidiga fiskestuga och den tjuugo hektar stora kejsertidiga tomten med den fritt svallande Langinkoski fors ett uppskattat turistmål. Museet är öppet från 1 maj till 31 augusti varje dag i veckan och besöks varje sommar av närmare 30.000 personer från ett trettiotal länder. Besökarna hälsas välkomna av kejsar Alexander III:s husbondevimpel i toppen på flaggstängen.

På senare år har Langinkoski uppmärksammats internationellt. I BBC Televisions serie i tretton delar, Triumphs of the West, var stället med, i sällskap med bl.a. kinesiska muren. Den amerikanske författaren Robert K. Massie, som fått Pulitzerpriset två gånger, för sina historiska romaner Nikolaj och Alexandra samt Peter den store, skrev för ett par år sedan en specialartikel om Langinkoski i den ansedda amerikanska tidskriften Architectural Digest. Den 26 maj sänder Finlands television en kortfilm om Langinkoski och i sommar kommer televisionen att bända en miljökoncert med klassisk musik i kejsarvillan.

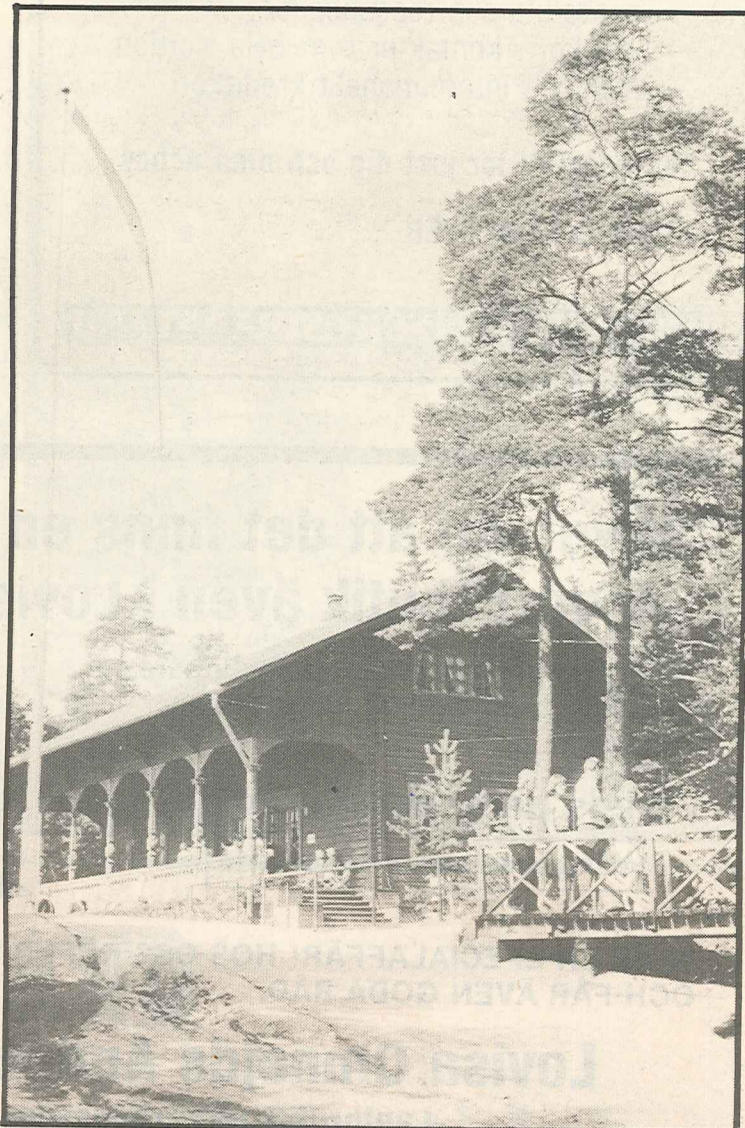
Ett lokalt arbetsteam håller på med att skapa ett krönikespel, »Balladen om Langinkoski», som skall uppföras i kejsarvillans närhet. Det är meningen, att krönikerspelet skall ha premiär sommaren 1988.

VID UNDERGÅNGENS BRANT

När Finland blev självständigt 1917 övergick Langinkoski i finska statens ägo. Men ryska minnen var inte i ropet de åren, fiskestugan lämnades utan tillsyn och den började förfalla. År 1933 grundades på privat initiativ en museiförening, som av finska staten fick tillstånd att börja bedriva museirörelse i kejsarvillan. Efter långvarigt detektivarbete spårade man största delen av husets lösöre, som hade förts bort, och fick det återställt.

Finlands genom tiderna största lax fångades i Langinkoski hösten 1896. Den vägde 35,6 kg. Här en replik av rekordfisken.

Fiskestugan på Langinkoski med kejsarens husbondevimpel i topp.